

laicos non licere ea reliquiarum vasata tangere; sed solis acolytis. At melius Turc. c. Non laici, n. vno, & Graff. p. dec. l. 2. c. 14. n. 8. dicunt nomine vasorum facrorum intelligi calicem, & patenam. Quia hec sola dicitur facta altaris vasata. Item dicunt. ebo esse ea prohibito, ian. vñ receptum esse, vt acolyti facta reliquiarum vasata portent. Immo credo nullam esse culpam, si laici reverenter ea portent, aut contingent. Quod nullam reperiam prohibitionem. Sicut crucis & imagines stangunt, eaque portant.

27 Tandem de reliquis, quas agnos Dei appellant, dubitatur quid circa illas licet. Dico primo, non licere clericis, qui subdiaconi non sunt, tangere illos agnos Dei. Quia non solum oratione Pontificia iuncta facie benedicti, sed oleo etiam sacro & christinare in star calicum confeccrantur. Quare sicut hac ratione soli subdiaconis fas est tangere calices, ita & agnos Dei. Ita Azor tom. I. l. 9. inf. moral. c. 6. q. 3. Quibene addit laicos non grauer peccatores, si ab aliis contemptu tangant. Quod & confirmari potest, quia Sotus 4. d. 13. q. 2. a. 3. ad 3. quem multi neoterici sequuntur, diciteriam feminas tangere corporalia & calices absque contemptu, aut nullam esse culpam, aut levissimam venialem; & canones id prohibentes intelligi de consilio. Quare & agnos Dei tangere, à fortiori non excedet culpam venialem. Immo credo nullam esse culpam, eo quod vñs obtinuerit ut laici etiam feminas tangantur.

28 Secundo dico, sub excommunicatione late sententia interdictu esse quibuscumque quacumque dignitate praeditis agnos Dei depingere, inficere, minio notare, vel au-

rum, vel colorem aliquem imponere, aut quidquam alius superinducere; aut depingi, aut miniari facere, aut illos venales proponere, seu tenere, sed eos albos & mundos, decenter, ac reverenter à cunctis habeti, defensi & custodiendi praecipit. Sic statuit Gregor. XIII. in quadam motu proprio incipiente, Omni certe studio. Quien refect Azor 10. t. l. 9. inf. moral. c. 9. q. 1. Postquam tamen in excommunicatione incusum est eos depingendo, non videtur interdictum eos sicut tenere. Quianon ob id destrui debent. Et dum interdicitur in eo mortu proprio eos agnos Dei tenere, id infinitum coniungunt cum dictione, Veniales, ut constat ex contextu. Itaque interdicunt illos venales proponere, aut tenere. Dum autem concludit Pontifex illos habendos, deferendos & custodiendos albos & mundos, tantum est dicere non esse depingendos, sed ut benedicuntur à Pontifice, custodiendos esse. At ubi pectando depicti sunt, non interdicunt se retinere.

Tandem dum in eo mortu proprio interdicitur agnos Dei venales exponi, intelliguntur de venditione simoniacâ, qualis est, si ratione beneficiorum vendantur, aut pluris ratione illius. Secus si ratione solius materie, ex qua conscienti, & impensarum in eis conscientiis, & Roma portandas vendantur. Quia nil inuenio in eo motu proprio continens speciem prohibitionem venditionis, que alias non erat simoniacâ, sed solam vendentibus excommunicatione indicit. Quamvis Azor 10. t. li. 9. inf. moral. c. 9. q. 4. dicat prohiberi in eo mortu proprio venditionem etiam ratione materie, nisi ad vñs factos vendantur. Sed non video ibi id Pontifex prohibeat.

OPERIS

OPERIS MORALIS
INPRÆCEPTA
DECALOGI
PARS ALTERA.

LIBER TERTIVS

DE

SECUNDΟ
DECALOGI
PRAECEPTO.
DE IVRAMENTO.

PRO OEV MIVM.

IRACTATUS hic de iuramento valde assimilis est tractati de voto, quare multa in hoc petenda sunt ex libro sequenti, in tractatu de voto. Primo ergo de natura iuramenti, ac verbis ipsum constituentibus; de circumspectius ut licite emitatur; de iurandi consuetudine, iuramentis equinoctiis; qualiter licet exprimere iuramentum à male iuraturo, disputationibus. Secundo loco de obligatione orta ex iure iurando, ubi de variorum iuramentorum obligatione tractabimus, & qualiter eius obligatio transeat ad heredes, vel successores. Ultimo loco, qualiter iuramenti obligatio cesser per relaxationem, remissionem partis cui iuratur, irritationem, commutationem ve.

CAPUT PRIMUM.

De iuramenti definitione & divisione.

SUMMARIUM.

Explicitus definitio iuramenti. n. 1.
An ad iuramentum exiguntur verba aut signa. n. 2.
An exiguntur radus alieius sacra scriptura, & quando id specialiter petitus in iure, qualiter intelligendum sit. n. 3.
Explicitus variis iuramenti distinctiones. n. 4. &c. 8.
An ad iuramenti exercitorum iuramentis, aut sujactis conferat iuratum credere ut ex exercitu p̄cipiatur. n. 5.
Quando iuramentum exercitorum est falsum, an admittatur duplex culpa, esti iurans credere id malum sibi cœnatur, iurare optaret. 7.
Alia distinctiones iuramenti proportionum. n. 8.
An omnia iuramenta sunt eiusdem speciei sive iuramenti qualitas in confessione explicandas. n. 9.

IVRARE est Deum in testem adducere; teste D. Thome 1. 2. q. 8. a. 1. ab vniuersis recepto. Atque ita iuramentum est inuocatio diuinis nominis in testimonium. Hac autem inuocatio in eo confitit, (vt bene explicat Valentia 2. 2. disp. 6. q. 7. punto 1.) vt iurans quantum in le eit, vel & cupiat Deum manifestare id quod iuramento confirmat, tanquam id quod est ab ipso Deo scitum, ac verum, & hoc siue in hac vita, siue in altera Deus manifestare vellet. Abstrahit enim iurans & à presenti vita, & à futura. Differentiam ab oratione, que etiam diuinis nominis inuocatio est. Quod perhinc diuinum nomen inuocetur, gratia percendi ab eo auxiliis, tanquam à misericordie ac omnipotenti. At per illud petitur ut tanquam restis infallibilis restetur intercedendo affirmari. Diciturque diuinis nominis inuocatio, sive expreſſio, ut cum per Deum ipsum expreſſio

expressi iuratur: siac tacite, ut cur iuratur pote creaturas, quatenus in ipsis Deus relietur. Non enim per quaque creature iurans, ipsam in se recipit, ac illam ut in se est adducit in testem. Quippe id est blasphemum. (Vediximus lib. precedenti cap. 32. num. 10.) Sedicatur per Deum in creaturis eluentem: atque ita creaturam in testem vocat tanquam aliquid Dei, seu potius Deum, prius in ea creature eluet. Tunc autem iuramus, cum Deum in noscitur affectionem testem inuocamus. Nam concessiones, & alii sacrae Scripturae testimonia referentes non iurant, cum Deus sua sponte a testimonia dederit ad suas veritates afferendas: atque afferentes nul aliud facit, quam Dei asserta referre. An vero sufficiat ad rationem iuramenti, et res in se facta non sit, eam talem existimari: dicimus cap. sequenti num.

² Hinc deducitur refutatio eius questionis, an iuramentum verba exigatur. Et quidem certum est, vi iuramentum apud Deum obligatur, latere internum iurandi contentum, nullis verbis aut signo expressum. Cum Deus cor & mentem inueniret. Atque ita tanquam certum tradunt Azor. tom. 1. lib. 11. inst. moral. c. 2. q. 4. Petrus de Ledesma 2. to. Summe. trad. 11. cap. 1. dub. 2. Suarez. tom. 2. de religione tractatu de iuramento. li. 1. c. 1. n. 4. & omnes Doctores. Sed de obligatione quodam forum exterritorum, est dubium, ut verba debiderentur, aut potius sufficiant. Et breuiter triplicem sententiam refutant Conar. de pati. 1. p. init. num. 4. Et Zavallios in suis practicis, tota q. 406. Prima afferit verba esse omnino necessaria. Secunda autem idem in valentibus loqui: falso in non valentibus. Doctores virtutem ibidem referunt. Tertia verisimiliter verba non exigi, sed suffici signa iurandorum indicantia. Quia nec leges, nec canones ad vim iuris iurandi vel verba requirent. Quid sequitur id indicent, intelligunt sunt ad certiorum iurandorum probacionem, vel ad manifestorem probationem. Item quia reliqua pacata, & matrimonia solis nutribus incurrunt, etiam a potentibus loqui iuxta veritatem iuramentum, quoniam definiunt lib. 2. de matrimonio disp. 31. n. 5. Et hanc partem tuentur Conar. multos allegans. eon. 4. Azoreo 6. 4.4. Et alios Doctores adducunt c. seq. n. 12. Vbi magis explicabatur. Idem tenet Suarez. lib. 1. c. 11. n. 4.3 & 6. Sayro in clavis regia. l. 5. 1. 8. 8. 9. & 10.

³ Secundo deducitur: nec ad iurandum desiderari contactum rei aliquam sacra, ut crucis, euangeliorum, &c. Quod ad inuocationem Dei in testem, in quo iuramenti substantiam confundere probantur. I. I. 1. contactus minime petatur. Arque ita latius probans, & alios adducens docet Conar. de pati. 1. p. 8. 1. n. 1. Zavallios sua q. 407. n. vni. Aliquando tamen ad maiorem testimonij firmatatem pertinuit iure, iuramentum tacitum euangelio preservari, aut alias sacra scriptura. Qui contactus qualiter intelligendus sit, diximus lib. 7. de matrim. disp. 10. 8. n. 4.

⁴ Rursum iuramentum diuidi potest tum ex parte veritatis, sive enunciacionis, ad quam confirmandam adhibetur: tum etiam ex parte modi proferendae, seu exterius significandae illius diuinum testimonij inuocationis. Ex parte veritatis diuidi in promissorum, & afferitorum. Hoc est, quando aliquid affero, aut negando interponitur: illud autem, quando promittendo. Atque iuramentum promissorum, & afferitorum dicitur respectu diuersae veritatis. Afferitorum quidem respectu veritatis praesentis in promissione inclusa, quae est, promittentem habere verum implendi iuramentum animum. Promissorum autem respectu veritatis futura: & quae ad hanc promissionem stabiliter potissimum ordinatur, dicitur potius & absoluere promissorum.

⁵ Ex parte autem modi proferendi est duplex. Quodam, quod per simplicem contestationem fit: quod iuramentum simplex, seu contestatorium dicitur: nempe, cum simpliciter inuocatur Deus in testem. Vt Testor Deum, iuro per Deum, per euangelia. Alterum, quod per exercitationem, quod exercitorum, seu imprecatorum dicitur: quando, scilicet, verba iuramenti non immediate significant inuocationem Dei in testem, sed voluntarem, qua-

uocatione Dei in testem consistat, materialiter, & per accidentem habet huius inuocationis modum: ac proinde speciem minime variat. Ita Caietanus 2. 2. q. 2. 89. art. 1. paulo post principium. Sotus. 8. de iust. q. 1. art. 1. ad finem. Conar. de pati. 1. p. init. num. 5. Valentia 2. 2. disp. 6. quef. 7. punit. 2. init. Azor. tom. 1. l. 11. inst. moral. cap. 2. quef. 7. & tripli sequ. Leonard. 2. dub. 2. num. 9. & 10. Sayro co. 11. cap. 2. num. 2. Sua- rez codem lib. 1. cap. 5. num. 13. & cap. 9. num. 1. & cap. 12. num. 10. & multi alii. Quare in confessione periuiri, aut tracte promissionis iurare, non est opus facere quia iuramentum fuerit: ut an per Deum, vel per sanctos, an tactis euangelii, vel atra, &c. Quia nullum speciem mutat: & quoniam grauius peccatum per iuramentum fallum per Deum, & magis obligat hoc iuramentum, quam per exercitium, ut afferit D. Augustinus episcopus ad Conar. quem refert ac sequitur D. Thomas 2. 2. q. 89. art. 10. ad 2. & qu. 9. 8. art. 2. ad 2. At non ita notabiliter haec grauitas auger, ut eas sit in confessione exprimenda. Cum tempore ipse Deus fallit tacite in testem adducatur. Dixa autem, in ratione iuramenti. Quis si iuramentum sit falsum blasphemia, ut Per vitam Dei: tunc erit alia blasphemie species necclesiastica fatenda. Vi bene Azor eo cap. 2. question. 10. Similiter si per iurandum iuridicale, erit necclesiarum exprimendum. Non quod in ratione periuiri differat specie, sed propter malitiam specie diuersam adiungit in iuramento, non paucando iudice iuste interroganti. Quam in re graui mortale esse etiam sceluso iuramento, tradunt Doctores in tractatu de reo.

CAPUT II.

De modis ac formulis iurandorum constitutis.

SUMMARIUM.

¹ Ad iurandum constitutum, an si habenda ratio intentionis iurandi & coniunctus patet. 1. An si necesse est verbo, iuro. n. 2. An verbo, iuro, cum addito distractu, constitutus iurandum est iuro ad nos a Deo. Pedro et al. c. 6. 1. An verbo, iuro, absente prolatum indicat iurandum, & quid est dicatur, iuro in forma iuri. n. 2. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 1. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 2. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 3. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 4. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 5. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 6. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 7. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 8. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 9. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 10. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 11. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 12. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 13. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 14. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 15. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 16. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 17. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 18. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 19. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 20. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 21. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 22. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 23. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 24. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 25. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 26. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 27. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 28. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 29. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 30. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 31. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 32. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 33. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 34. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps? 35. An ei iurare, utrue per fidem, & non de deinceps?

² Secunda regula sit. Ad iurandum non exigitur uti verbo, iuro: sed eo tacito verum iuramentum inducitur vtrupartis verbis id significantibus. Ut si quis dicat, Per Deum, per dominum Petrum. Quia re ipsa his verbis diuinum testimonium inuocatur, in quo ratio iurandorum consistit. Atque ita tradunt omnes DD. rot. hoc capite citandi: quatenus diuersas iurandi formas admixtrant, in quibus non adducuntur verbum iuro. Et expresse docent reprobatum Cardinali oportet sententia, abbas cap. Et si Christus, n. 3. de iuris iurant. Sylvestri iuramentum, n. 1. Conar. apud 1. p. init. n. 7. Suarez codem lib. 1. c. 13. n. 1. Sayro in clavis regia, lib. 5. c. 1. n. 7.

³ Tertia regula. Quando verbo, iuro, additur aliquid de notariis diuinum testimonium non inuocari, non est iuramentum. Ut iuro a deo: iuro a non Deo, iuro a san Pedro elide pale, por el cielo de la cama, & san juanico, &c. Quia illud additum distinguit verbum iuro, a propria significacione. Sicut quando dicitur, homo pector, distribuitur homo a propria significacione. Ita Petrus de Ledesma 2. tomo Summe, trad. 11. c. 1. dub. 1. Suarez codem c. 13. n. 1.

⁴ Quarta regula. Stringorem huius verbi, iuro, spectamus, inducitur per illud vere iuramentum, etiam si abolute profatur, non exprimendo per quid iuratur. Quia significat Deum in testem adducere. At attento communis yli hominum, qui quories iurandum perire, vel id praestant, solent exprimere per quid iuratur, credo non esse.

elle iuramentum, nisi animus iurandi constaret. Quia numerus 1. diximus viam esse in hoc maxime scandam. At eter iuramentum, si ex adjunctis res sacra intelligetur. Ut si iuramentum exigens dicat, Iuras per ensiasgia, & alter responderet, iuro. Vel quando quis diceret, ut soler in peributione aliquibus iudici preteritandis dici, Iuro in forma juris. Quia sentio est, Iuro eo pacto, quo ius prescribitur iurandum. Quibus consonat SHARE et cap. 15. num. 4. dicens ex se esse iuramentum, at vsu attento colligendum esse ex adjunctis.

Quia sentio iurandum. Doctores, ad verum iuramen-

ultimo, Molina 10. 3. de iustitia p. 1. disp. 579. num. 13. Leonardus lib. 2. de iustitia cap. 42. dub. 1. num. 5. Quare optimè ait Suarez cap. 5. num. 7. in defensione conuersum ad fidem non tenebitur iuramento, sed sola promissione humana. Quia tota obligationis ratio erat conscientia errorne, qui pitabat illos esse veros deos. Ego celsante errore ceſſat obligatio, quia deſtructio eius fundamento. Sicut si quis erraret purans hoſierum diem esse ieiunium, teneretur durante conscientia errorne ieiunare, ac da deposita ceſſaret obligatio. Quaratio idem probat, quamvis durante infidelitate liberatur ethicus ex errore credendi illis esse deos. Si ergo iuramentum est eiūdīcēre vīa contraria, qui

Quinta regula: luxia aliquos Doctores, ad verum iuramentum non est opus rem in testem adducere sed se in sacram, sed satis est talem esse in iurans existimatione: atque ita dicunt ethnici iurantes per suos deos, vere iurare, & teneri sub periury reatu cum iuramento promissam exequi. Quia volunt verum Deum in testem adducere, et si materialiter errent in veritate Dei existimatione. Ut si quis existimat librum propham esse euangeliorum, iuraret per euangelia in ea contenta, vere iuraret: quia amissio non euangelio iurare, & error est materialis. Se-
militer id iuramentum non tribuit viam contractui, qui absque iuramento efficeretur. Quia non est verum iuramentum. Ita docet Molanus ibidem. Et loquens de eo iuramento à Christianis praestito tradit idem Couder. Ibidem. Et loquens de eodem iuramento Ethnicorum dicit bene Suarez sed. 3. n. 7. non habere contractus eo firmatos maiorem firmatorem, quam eam quam sola promissio humana datur, nisi ex sola conscientia erronea. Et id constat ex l. Non erit sine, ss. de incircuandis.

mus fuit per euangelia iurare, & error est materialis. Secundo, quia cap. *Eius Christus, de iure iurare*, dicunt, non esse iurandum per creaturas; at si iurare, esse iurandum iuramentum. Tertio, quia cum illi falsi sibi sint creaturae, iuramentum per illos censetur factum per Deum, quatenus in eis lucet. Tandem qui id fere expresse docet D. *Augustinus*, epist. 14. 8. refertur cap. *Mouet*, 22. quæst. 1. Et pro hac parte sunt omnes Doctores citandi nam, lequenti, id docentes de Christiano fieri, medium de ethico. Et docent *Glossa* ex cap. *Mouet*, v. *Sociat. Sylvestr. Iuramentum*, 4. qu. 4. *Canari. de pœna*, par. 1. v. 1. num. 10. vers. *Ego sano. Aragon*, 2. quæst. 89. art. 1. *In dubio quod menses circa primam conciliu in solutione 1. Ser opimus de præalio iuramenti*, *præalio* 30. num. 31. *Azo. tomo 1. institutionum moralium*, lib. 11. cap. 2. q. 1. vers. *Se ad hec omnia, & cap. 11. tit. 11. Petrus de Lesduna 2. tom. Summa tractatu 11. cap. 1. dubio 1. ad 1. Philiarca de officio facti- dota, tom. 1. part. 2. lib. 3. cap. 13. vers. *Primo iugiter. At dicen- dum est exiguum esse in se faciam*, & ita iuramentum per falsos Deos ab ethico præsumit, non obligare ex se, nec esse verum iuramentum, sed virumque habere ex sola conscientia eterna, quatenus ille patet se iurare per verum Deum. Probarit, quia cum vere in ea iuramento non adducatur Deus in testeo, non est vere iuramentum, nec eius obligatio ad religionem vere pertinet, viro quoq; in Dei costume iam credi, & est actus idolatria. Ergo*

In Dei contumeliam cedit, & ex actis iuris iuramentis. Ergo ex te nullam vim obligandi habet, sed ex sola conscientia erroris. Nec obstante contrario. Quia ad primum dico, eti ratio motiva ad iurandum fuerit diuinitas in iis diis existimata, vere tamen non esse adductum verum Deum in testem, nec esse ei cultum exhibitorum, sed diis falsis, ac proinde detecto errore non pertinere ad verum Dei cultum feruare iuramentum. Sicut si fingenis se regem quipiam fidem dictis haberet, ratione regis dignitatis fallo in eo existimata, non pertinenter detecto errore ad regis honorem, ei credere. Nec est simile de euangelis adductus: quia sursum intendit vere per veram euangelia iurare, eti erexit putans in eo libro contineat, nec aliquid sacram intendit attribuire contentis in eo libro. At ethnicus vere intendit tribuere suis diis veram diuinitatem, & per illam quam in eis existit, iurat. Ad secundum die ibi esse sermonem de iuramento facto per creaturas, ut in eis luet Deus, quod est verum iuramentum: ut dicitur non esse iurandum per illas, aut ob pecunium male iuramus, aut quando nulla est necessitas. Ad tertium, ibi non iuratus per falsos Deos, ut sunt res creatae, in quibus lucet Deus, sed quia veram diuinitatem habeant, & idcirco non est verum iuramentum. Ad ultimum die intelligi D. Augustinum, dum sit non seruantem id iuramentum esse per iuratum, non eo quod id iuramentum ex se obligat, sed ratio conscientiae erroris. Et ideo hanc partem sustinet Sotus lib. 8. de iustiss. q. 2. art. 3. col. 4. vers. Definitio autem, & col. 5. vers. Sed nos iuratores Aragonenses q. 89. a. 6. dubius. Sayo in clavis regiae lib. 5. c. 5. n. 21. Suarez. tom. 1. de iure tribut. de iuramento lib. 2. cap. 5. n. 6. Petrus de Ledejina coroll. 11. caps. dubio

Hinc deducitur, quid dicendum sit, an quis tenetur vero iuramento, quando profert verba, quae vere non sunt iuramentum, at incedit iurare per illa, quia forsan credebat esse iuramentum. Ut si dicar, Vere aut profecto faciat hoc. Et videtur teneti vero iuramento. Quia cum verba illa sint apta ad iurandum, quatenus in ea veritate humana relucet Deus, & existimat ex proferten se iurare, a consequente id intendat, & modo licito, sensetur adducere Deum in testem, viri ea relucet. Ergo tenetur ex vivere iuramenti. Et confirmatur, quia ad ligandum se vivere iurandini obligationes probauimus cap. præced. n. 2. nulla verba desiderari, sed solam iurandi intentionem, quae hic adest. Atque hoc videtur patre sentire Cateches. 2. 2. q. 89. a. fine, ubi ait dicentem In veritate, vel in fidice, non iurare per se loquendo, & ex vi verborum; ut per accidens, si existimat haec esse iuramenta, proculdubio iurare ex intentione. Idem videtur sentire Emanuel Saumura, iuramentum, n. 1. & Azor tom. 1. institut. moralium, li. 11. c. 3. q. 1. vbi dicesse praedita verba non esse iuramenta, temperantur nisi ea dicens creditur le iurare, id videtur. Et Suarez. 2. de diligencia, tract. de iuramento, li. 1. c. 1. num. 2. ubi ait intendentem iurare per verba, que iuramentum non sunt, vere iurare apud Deum. Sed idem Suarez. codic lib. 1. cap. 13. num. 15. & 16. hoc ita intelligit. Duplicitur (inquir) potest si habere confirmans aliquid per fidem suam. Priori modo, quando habet intentionem iurandi per ea verba, putans ex conscientia erroris fatis esse ad iurandum interpretare fidem suam per se spectatam, & sine illo respectu ad Deum, & tunc minus

obligari, quam si per Deum iuraret: & hoc non est iuramen-
tum, sed pufata tale, & ideo ablate erroca confiden-
tia non manet obligatus. Sicut in simili diximus numero 5.
Quasi etsi iurare in suo vero concepitu claudat habitudo
nem ad Deum, at in apprehensione illius errantius non clau-
det: & ideo cum vere non inveniatur Deus in testem, non
est iuramentum. Posteriori modo, quando non interuenit
ea apprehensio erroris, & tunc vere iurata, si fecerit quid iurare.
Quia si illa iurandi intentio est efficax, necesse est
interponas illam fidem suam cum habitudine ad Deum,
sive distincta illam nosit, sive rancum confuse. Tandem
concludit Suarez non esse in via hominorum vimpata
practica verba ad testificandum per fidem suam, sicut per a-
liam creaturam relatum ad Deum, sed solam velle conser-
vare quod dicunt ex meritis veritatis humanae, quatenus
loquentes profiterentur se solitos eam dicere. Sed adhuc non
manerat exhausta difficultas: quia factio duo priora dicta
vera: et manet adhuc difficultas, quando proferens ea
verba, erat credens ea esse iuramentum, & consequence
intendit iurare, nec expresse excludit, nec includit ex-
presse relationem ad Deum, eo quod hanc theologiam
ignorat, an tunc obligetur ex iuramento, ita ut subfatu
error maneat adhuc ligatus. Et credo manere. Quod prob-
ant rationes adductae, & clare sciriunt omnes auctores
citat. Quia in illa iurandi intentione non addito aliquo
excludenti necessaria ad iuramentum, clauditur virtute
relatio necessaria ad illud, & verba sunt impertinentia in
ordinem ad obligationem coram Deo. Quando autem
non proferens verba existimat ea esse iuramentum, nec
erit contrarium, sed nullum formarunt illorum concep-
tum, censendum est velle ea proferre in sensu communis: &
sic verum est quod concludit Suarez non reputanda tunc
ea verba iuramentum.

per execrationem, nemp̄, quando referuntur creature in
Deum tanquam in indicem, eaque in istis Dei oblationis
m̄s & obligamus, in confirmationem veritatis, ut si alter
se habeat, quam iurcirando affirmamus, Deus in ills
de periculis vindictam sumat. Vt, Per vitam meam, d̄mon
me atripiat, &c. Vt in modo potest iurari per creaturas,
non adducendo eas in testes infallibilis veritatis, nec vir
Deum referuntur, sed secundum dignitatem, quam in se
habent. Vt cum quis iurat per veritatem, per suam con-
scientiam, per sanctos, secundum dignitatem sanctitatis à
Deo participatam, quam in se habent. Et tunc non efflu-
mentum, eo quod de humana ratione sit innocua diuini
testimonij tangui infallibilis. Que ita docent Navares.
Summa c. 12. Hispana n. 4. Latine n. 5. Suarez cod. lib. 1. c. 5. n. 10.
Leonardus lib. 2. de iustitia, 42. dub. 3. n. 6. & dub. 2. nu. 10. Nec
ex iure hic modus iurandi est peccatum. Vt bene docent Nar-
varius, & Suarez, lib. 2. c. 5. n. 8. Qui optimè adiutavit n. 3.
Angeli spectata sola creata perfectione, quam habent
naturaliter, et possunt in testes adduci, sicut & possunt
homines, arnon sufficienter adduci tanquam certos testes,
sicut nec homines. Quia in sua praecisa natura considerati,
& secundo statu gloriae, pollutant mentiri, & ignorant multa
qua hic aguntur, nec sub ea consideratione habent societatem
& commercium nobiscum. At per gloriam partici-
pant ipsi, & homines beati perfectione sufficientem ad
certum testimonium ferendum: quia mentiri nequeunt,
& in verbo vident ad suum statum pertinente ex actibus
nositis, vt sunt illi, qui ad eos ordinantur & ad eorum glo-
riam aliquo modo pertinent. Ex quamvis sic iurare per An-
gelos, aut homines beatos, spectata has facia sanctitate, & non
referendo in Deum, non sicut iuramentum, & nec actus
religionis, et ramen quidam fandonum cultus, & actus
venerationis in suis debitis, nimisrum, dulcis. Quod erant

Sexta regula. Nil refert ad iuramenti rationem, siue res in testem adducta inuocetur per prepositionem, in, siue per prepositionem, per; sed si inuocata per prepositionem, in, non est iuramentum, non erit inuocata per prepositio-
nem, per; et si inuocata per hanc, et iuramentum, erit quo-
que inuocata per illam. Huius exempla a fætemus n. 33. &
29. & 35. Et ratio est, quia idem viruusque orationis sensus
est. In Deo hoc affirmo, siue per Deum. Ita docent D. Bo-
naeuent. d. 3. 59. *in expositione literar. 5. fine. syllaefer v. Iuramen-*
tum. 1. 9.5. Aragon. 2. 2. 8. q. 1. art. 1. dubio quod mouet cora 1.
conclusio solut. ad. 5. Petrus de Ledesma 2. 10. Summe, træd. II. 1. 1.
dub. 1. in sillo. ad. 4. Valencia 2. 1. diff. 6. 7. puncto 2. col. 31. 20. 2.
10. infra. moral. lib. 11. c. 6. q. 1. Manuel 1. 10. Summe, in 2. edit.
c. 19. 1. n. 3. Suarez 10. 2. de religione, tractatus de iurato. lib. 1. c. 13.
14. 18. sayron in clavis regia, lib. 5. c. 1. 13. Leonardi 2. 2. de iurev.
c. 4. dub. 1. n. 4. Eius minus bene Sorbi 1. 3. de iur. q. 1. a. 1. col.
3. diltinguit inter virutum loquendi modum, dicatque
*non esse iurandum, In fide mea, in mœa conscientia, le-
cens Per fidem meam, per meam conscientiam. Quam re-
futabimus n. 29. & 31. ostendentes sibi contrarium esse.*

Septima regula. Tripliciter potest iurare per creature. Primo constitendo in illis finem iuramenti, afferendo il-

las tanquam infallibilis veritatis testes. Et sic iurare est blasphemia, & species idololatrie. Ut diximus lib. preced. c. 31. n. 10. Secundo referendo eas in creatorem, cuius numerus & maiestas in eis elucet, & vt sunt creature Dei, quod est intrare te & virtute per Deum. Et hic iurandi per illas modus est tacitus. Ut docet D. Thomas 2.2. q. 89.4.6. communiter recipi. Et late probant Cour. deputatis p. 8. t. 1. 5. Suarez. cod. li. t. 5. n. 3. vñqueat 7. contra aliquos iurisperitos, qui aliquid extibus inmixti contrarium docent. Qui omnes textus (v bene docent Cour. & Suarez. ibi.) intelliguntur quando iuratur primo modo per illas. Et hoc secundo modo præsumitur iurare fideles, quoties iurant per creaturas; nec enim credendum est velle ipsos idololatram. Vt bene docent Caietan. in Summa, & iuramentum Nauar. Summa c. 12. n. 4. Et hoc iuramentum licetum per creaturas, potest fieri, aut per simplicem attestationem, nempe, adducendo eas in Deum relatas, in testes. Ut cum quis iurat per coram, per D. Petrum, &c. Aut potest fieri

ur per hunc ignem Dei, per hunc aerem Dei. Quippe id Deinomen in obliquo positum efficit, ut Deus illius creatura conditor adducatur racie in testem, ac proinde sit iuramentum. Haec autem regula intelligenda est, inclusa peculiari iurantis intentione. Nam qualemque creaturam vero iurandi animo adducat in testem, verum est iuramentum. Quia tunc adducit illam ut referatur ad Deum: quod explicandum est cum distinctione, quam n. 7. retulimus. Erita Suarez eo tract de iuram. li. c. 5. n. 7. & 13. n. 23. at, eti non ponatur Deus in obliquo, sufficere in conscientia animum iurandi.

11 Duo tamen circa duplum precedentem regulum obseruantur. Pruis est, non licet per qualemque creaturam per consuetationem iurare, etiam ut referatur ad Deum, et que ipsius creatura. Ut nec respetu licet iurare per demones, & per idola. Quidam demones & idola non sunt conuenientes creatura, ut in eis representetur diuina bonitas, cum portius ponantur ut offendiculum contra diuinum honorem. Item quia iurans hoc modo per illa videtur ea honorare, cameis faueat, confirmans promissione suam nomibus eorum iuratores. Et ita est peccatum letale. *Ita Abulensis c. 5. Matth. q. 268. Suarez eo tract de iuramento. li. c. 5. n. 9.* dicens idem de dannatis. Atque idem credo, si iuraret per exortationem per has creaturas. Ut per vitam demonis, Deus ipsum defuerat, aut idola, si ita non est. Quia sic soliti sunt homines iurare exponendo diuinam elacionem ea que diligunt, & magni faciunt. At proinde esset demonem ac idola revereri, & magni habere. Ceterum ei iuraret per has creaturas iurans, eas referret in Deum tanquam testem vel vindicem, vere iuraret, quamvis peccaret. Quia reuera Deus veroque modo testis illius dicti adhibetur. Sicut quando per alias creaturas eo modo iurari. Posteriori est, fidèles huiusmodi iuramenta vñperantes, id causa iuris facere solitos esse, ac proinde exortari iuramento, & a culpa letali. Ut optimus docent *Abulensis cap. 9. 268.* & *Azor Summa cap. 15. paulo post princip. in 7. doctrina.* qui etiam a peccato venienti hæc iuramenta excusat. Sed *Abulensis ead. qd. ad medium.* dicit esse peccatum veniale in fine autem corporis dicit post eis ablique peccato, & quidem recte, nam potest esse verbum vanum & otiosum, sed iurare: & tunc est veniale: potest etiam esse ex causa iusti & honesti, & sic nulla est culpa.

12 Ultima regula est. Non est opus verbis aut signis ad iuramenti rationem, sed fatus est fata mente le quempiam vel iure iurando alfringere Deo. Ut autem in foro causa sum vim habeat, & realiter homini acceptum promissum iuratum confit, ut irreuocabilis fiat, fatus sunt signa. (Ut probauimus cap. preced. n. 2.) Quare qui rogatus ut iuraret, tangit euangelia vel crucem, vel aliud signum exhibet, quo le iurare indicit, etenim iurare. Sic vita Doctoresco n. 2. allegatos docent. *Sylleter v. Iuramentum. Iurito, notabili 1. Taberna v. Iurare. n. 21. & ibi Arma lib. 1. Sotus lib. 3. de iuf. q. 1. a. 1. col. penult. & de iuramentorum abusu c. 4. Aragon 2. 2. q. 89. art. 1. ante dubium circa 1. tenuit. notabili vlt. Manuel 1. 10. sum. in 2. edit. c. 191 n. 20.) Similiter est dicendum de subscribenti scriptum aliquot, in quo iuramentum continetur. Quod illa subscripicio sit quedam illius enunciationis iuramento firmate conceitatio: ac proinde idem sit, ac dicere, Ita iuro.*

13 Ex his regulis deducitur primo esse que iuramenta dicere, ut Deo ita est, aut Per Deum ita est. Atque ita prout iurandi modo vñs est. *D. Paulus ad Rom. 9. Veritatem dico in Christo Iesu.* Constat ex regulâ tradita n. 8. Et docent D. Bonav. *Sylleter, Aragon, Manuel, & ali ibi allegati.* Atque Manuel bene addit esse similiter iuramentum, In euangelio, per euangelia, & sic de filiibus iurandi formulis. Nihil enim inter vitrumque loquendi modum distat. Ac similiter est iuramentum dicere, per Deos. Ut bene docet *Azor Summa cap. 15. paulo post princip. in 1. doctrina.* Quia idem est sensus, ac dicere, Per Deum. Contingit tamen quandoque dicere, Per Deum, non adducendo Deum in testem: sed est quidam dicendi, aut ostendendi tadij modus, & tunc non est iuramentum. Ut soler dicere quippiam

19 Quinto deducitur, esse iuramentum quoties aliqua biderveritas adducatur in testimonium, comparando nostram veritatem in illi. *Vt Sicut Deus est veritas, sicut natus est ex virginie, hoc ita est.* Quia in eo caru veritas divina in testem. An vero sint blasphemia, dixi lib. preced. c. 32. n. 31. Quando tamen non ponitur particula aliqua comparatione vñus veritatis cum aliâ denotans, non contingit iuramentum, sed simplicem enunciationem. *Vt dum quis sic hoc dico ei Euangelium.* Sicut non est iuramentum, si sic dicitur. *Hoc quod dico est de fide.* Innotem comparatio non est iuramentum, quando veritas illa diuina non adducatur testimonium, sed permodum simplicis enunciationis, comparando vñm veritatem alteri. *Vt, Hæc veritas est in ista Euangelio;* hoc est verum, sicut Euangelium. Quoties autem veritas aliqua, que diuina non est, adducatur in testem, non erit iuramentum. *Vt, Sicut est certum me esse hominem, velut esse in hoc loco, hoc est verum.* Quia non adducitur quid diuinum in testimonium, sed veritas humana. Hæc autem verba, Per mortem quam debeo Deo, non iuramentum. Tum quia consuetudo ut tale vñpar. Tum etiam, quia sensus est, Sicut debeo moni quæ sit veritas diuina.

20 Sexto deducitur, quid dicendum sit de his verbis, *Cot tam Deo ita est, vel Deus seit ita esse, vel Deus videt ita esse.* Quæ inter iuramenta numerantur. *D. August. epist. 89 ad Bilarium, & sermone 8 de verbis Apollonii, & refutatio. St. pectorum, 22. q. 1. & D. Thomas 2. 2. q. 89. art. 1. ad 3.* Atque ea iuramenta affirmat *Azor tom. 1. lib. 11. infit. moral. c. 3. q. 1.* Idem ait *Nazarius Summa. t. 2. n. 2. de his verbis.* Scit Deus, quoniam carverba Coram Deo, facturæ esse aquino. Sed dicendum est hec omnia verba esse quinocia. Possumus enim intelligi iuramentum, id est inveniendum Deum confirmandum id quod dicitur, & tunc rationem iuramentum habent. Aut enunciatione, quando, scilicet, per modum impliciti enunciationis hoc dicuntur. Erunt non sunt iuramentum. Quia hoc non est invenire Deum in testem, sed narrare Deum id scire & videre. Atque ita docent *Cat. eo art. 1. circa solut. 3. Taberna v. Iurare. q. 32. Sotus lib. 8 de iufit. q. 1. art. 1. col. 6. Suarez eod. lib. 16. 13. n. 7. & 8. Leonardi lib. 2. de iufit. c. 42. dub. 2. n. 8. Sayro in clavis regia, lib. c. 1. n. 5. Pedraza Summa, precepta 2. 8. Aragon & Manuel 12. all. legatis Valtorta 2. diff. 6. q. 7. p. 202. c. 3. Emmanuel 2. 2. Summa. v. Iuramentum. n. 1. Petrus de Ledesma 2. 10. Summa. t. 11. c. 1. dub. 1. quando autem non conflat de preferentis haec verba: in uno, sed de eo est dubium, tunc in viris iurare reculantibus, & bone conscientia, censetur animus eius non iurandi, sed enunciatio dicendi. Ut bene ait *Sotus proxime agit.* Quia haec solent hi huiusmodi verba vñparare. Ut optimus ait *Cat. ead. solut. ad 3.* Ide tradunt *Suarez, Sayro eadem loco proxime allegati.* Ac in hominibus iurare solitus censetur in dubio iuramentum. Quia ergo natura iuramentum est: & in eo sensu solent communiter ab his vñparari. Ut docet *Petrus de Ledesma proxime allegatus.* In iudicio autem, & in iis quæ in damnum tenet vergunt, accipiendo sunt ex verba iuxta communem intelligentiam antedictum. Ita docent *Cat. Taberna, Pedraza, Sayro ibidem.* Quia in eodem tenebatur profectus ea intelligere, ne iudicium fructetur, damnumque alteri lequeratur.*

21 At haec verba, Tertius est mihi Deus, dicit esse iuramentum, *D. Thomas, Sotus, Aragon, Manuel n. preced. allegati, Sylleter v. Iuramentum. 1. q. 1. & q. 5.* Idem *Sotus de iuramentorum abusu c. 4.* Quia hoc mihi aliud est, quam Deum in testem innotare: in quo ratio iuramenti consulti. Sed melius *Azor n. preced. relatio* art. candem aquino enunciationem in his verbis latere, quæ latet in illis, Coram Deo, & scit Deus. Quia non innotandum proferri, & sic erit iuramentum. Pofunt etiam enunciari, & permodum simplicis alterioris, quasi dicatur, Huius rei spectator & testis ipse Deus est. Et non erit iuramentum. At fatendum est iuramentum iurandi habere, quam illa, Scit Deus, & coram Deo, & ideo in dubio iurandum ea commovere judicare. Et ideo ex communis vñcile iuramentum.

Summa Th. Sanchez. Pars II.

mentum, docet *Suarez eo c. 13. n. 7.* Et inter iuramenta ponunt *Sayro eo lib. 5. c. 2. n. 3. Leonardi eo c. 4. 3. dub. 2. n. 8.* Nec verba, Testis sit Deus, Deum tellor, testificor, testem adiuvio, adhibeo, non patiar urnam sensum innocacium. Et ideo mentio Azor ibidem inter certas iurandi formulas haec verba amumperat. Idem *Suarez, Sayro, Leonardus ibidem.*

Similiter *Petrus de Ledesma num. 20.* allegatus referit inter verba equiuoca, Vnde Deus, Deus est veritas, quod hoc ita est. At in neutro verbo eam equiuocationem video: sed aperte veritas Dei, & eius vita adducetur in testimonium, & si manifesta iuramenta sunt. Atque in *Vnde Deus inter manifesta iuramenta numerant Sylleter. Iuramentum. 1. q. 1.* *Sotus de iuramentorum abusu c. 4. & lib. 8. de iufit. q. 1. a. 1. col. 6.* *Azor t. 1. lib. 11. infit. moral. c. 3. q. 1.* *Suarez eo c. 13. n. 6.* *Quoniam u. 8. ponat similiter inter verba ambigua, Deus est veritas.*

Septimo deducitur, non esse iurandum, quod com muniter aliqui iuramentum virare volentes, dicere solent, Per mortem quam debeo Deo, non iuramentum. Nam (ve experientia didici) id rannum volunt dicere, Cum per nullam rem fieri absque necessitate iurare, per nihil iurare. Alijs posteriora verba essentia blasphemia: cum intellegentur per vitam Dei, per quem solum iurati possunt.

Similiter nec sunt iuramenta confenda, iuro 2. tal. porri da detail, voto ita. Quia, tal. nihil est, arque ea verba vñparant ad viandum iuramentum Per Deum. At si quis Deum intelligenter nomine, tal. clara iuramenta efficit, & non efficiuntur, iurando, juro 2. tal. docet *Suarez eo c. 13. n. 3.*

Ottavo deducitur, esse iuramenta, *Pervitam Dei vel 25 Sanctorum, per quenos Dei aut Sanctorum membra.* Ut diximus explicitane quando haec blasphemiam continent, & quale peccatum sunt, libro precedenti cap. 32. à n. 25. videlicet ad 29. Similiter est iuramentum, *Pervitae, regulae, templo Sanctorum, per celum.* Quia in illis specialiter honoratur Deus, & ita est iurare per Deum in illis eluentem luxa regulam num. 10. traditam. Ita docent *Azor t. 1. lib. 11. infit. moral. c. 3. q. 1.* Atque eadem ratione est iuramentum, *Pervitam exi.* Quoniam enim celum vita caret, ac iurantes nomine vita intelligunt esse celum. Eadem ratione est iuramentum, *Per habitum dñi Francisci, per habitum D. Petri, &c.* Quia sunt res sacrae, in quibus Deus honoratur. Ita *Sotus lib. 8. de iufit. qu. 1. art. 1. col. 5.* *Suarez eo c. 13. n. 23. Sayro in clavis regia, lib. 5. c. 1. infit.* Arque idem credo, eti coram Sanctorum non fieret mentio, sed clericis aut religiosis diceret, *Per hanc habitum, vel per vestes, quibus celebratur.* Quia haec omnia faciunt, in quantum res sacrae repräsentant. Similiter erit iuramentum, *Per ordinem factum, quem recepi.* *Sylleter v. Iuramentum. 1. q. 1.* Evidem credo, *Per primam tonitutam, aut quatuor ordines minores.* Quia res sacra sunt. Et ita *Suarez eo num. 13. distinxit ac esse iuramentum, quando clericis iurant per iuratos ordinis.*

A hoc verbum, iuro 2. san. est equiuocum. Si enim intelligitur de Sancto qui hodiernam die celebratur, est iuramentum. Si autem (ve committere intelligere) solent sic iurantes, 2. san. id est, ad hodiernam diem, non efficiuntur. Scit nec est, quando iurant 2. san. lunc, o. san Pedro de depalo. Atque ita ex communis vñparandi haec verba, credo in dubio ea non esse iuramenta.

Verba autem que mulieres vñparare solent, dum pueris ministrantur, *Per eam, posito digito in fronte aut nafo,* non sunt iuramenta. Quia non intendunt facere crucem, nec per crucem iurare: sed est quidam dicendi modus ad pueros deterrendos. Similiter non est iuramentum dicere, *Per hanc crucem, nulla confituta facta cruce.* Quippe tunc non iuratur per crucem, sed per crucem tunc formata, quæ cum formata minime sit, per illi iuratur.

Non deducitur, nec esse iuramentum, cum quis per Deum aut per propriam vitam interrogatus an ita res se habeat, respondet absolutè ita rem se habere. Quia non est modus iuramenti exigendi, sed quædam adiutorio. Imò

Imo etiū ergo diceret, Itas mihi per Deum ita tem se habere; & interrogatus responderet, Ita res te habet, non confundetur iurare. Quia non conniuit interrogantis iuramento, sed solleius interrogatio, per simplicem assertio- nem respondens. Seciū etiē si responderet Ita, sūligō, si, vel capite amitteret. Quippe tunc perinde est, ad dicere, Ita iuro.

Decimò deductur, an sit iuramentum dicere, Per
mean animam, vel in mea anima. *Iacobus Butricanus &*
Salvatoris, quos referri & lequiri Cuicarier auth. Sacramen-
*ta puerorum, n. 148. C. si aduersus venit. Et Greg. Lopez l. 26. ver-
bo. O le fizior, in fine, t. 11. par. 3. dicunt non esse iuramen-
tum, per meam animam. At dicendum est esse iuramen-
tum. Quia cum in anima rationali specialissime splen-
deat Deus tanquam in sua imagine, censetur Deus in
ipsa splendens adduci in testimoniem. Iuxta regulam num. 10.
tradicione am. Erat docent *Sylvestris & Iuramentum*, t. q. 5. *Sotus*
lib. 8. de iniustitia, q. 1. art. 1. col. 5. *Pedraza Summa*, praepcta 2. §.
1. *Azor tom. 1. lib. 11. insit. moral.* c. 3. q. 5. *Petrus de Ledesma* 2.
tom. *Summa, tractatu 11. c. 1. dub. 1. ad 4. Silvareco* c. 13. num. 22.
ant est iuramentum excommunicatio. Ut docet *Leonardus* c.
dub. 2. n. 8. sed non est communiter his excommunicatio. Quare
similiter erit iuramentum dicere, In mea anima, iuxta regu-
lam num. 8. traditam. Erat docent *Sylvestris & Petrus de*
Ledesma ibidem. Poret etiam esse sensus huius verbis, In
anima mea, vel non sit iuramentum. Quando nimis
sensus est, Hoc quod dico est quod habeo in anima mea.
Quia tunc nihil adducitur in testimonium. Similiter est
iuramentum, Vivit anima mea, vel tua. Quia Deus in ani-
ma vita tanquam in re nobilitissima splendens adduc-
tor in testimoniem. Ita *Sylvestris v. Iuramentum*, t. q. 1. *Azor ea qu. 1.*
Similiter est iuramentum, In periculo anime meae. Vt bene
docent *Innocentius* c. *Etsi Christus, na. 3. de seruac. and.* & ibi *Baldus* num. 7. Qui bens idem dicit de his verbis, Super ani-
mam mean. Quippe videtur virtusque modi sensus ex-
communicatio, quasi quis dicit, Id damnum patiatur anima
mea, si hoc non est. At in alio sensu neuter dicendi
modis iuramentum continet: nempe, quando sensus
non est excommunicatio, nec ad dicimus haec verba in testi-
monium aliquius veritatis: sed quando ad reddendum
aliquem iurum circa opinionem aliquam amplectendam,
solemus haec dicere, dum periculo anime meae, vel super ani-
mam mean potes facere. Vulgo, y lo tomo sobre mi con-
ciencia, o sobre mi conciencia haz de esto.*

Vnde dicitur, quid de his verbis sentendum sit. In mea conscientia, vel per meam conscientiam hoc sit. Quidam autem, in mea conscientia, non esse iuramentum, fecit. Per meam conscientiam. Quia in priori loquendis formulae nil videbunt adducere testem, secundus in posteriore. Ita *Sotus lib. 8. de iustitia*, q. 1. a. 1. col. 5. Alij vtrumque dicunt esse iuramentum. Ita *Sylvestr. v. Iuramentum*, t. 1. q. 1. Aragon 2. ques. 89. art. 1. in dubio quod mons circa 1. classificationem in solut. ad. 14. *azor. tom. 1. lib. 11. infistutionem mortali-um*, § 3. ques. 1. Atque esse iuramentum, Per meam conscientiam, testatur *Nasus. Summa*, c. 11. Hispanie nro. 1. Latine nro. 6. Et de eo verbo, In mea conscientia, tenent idem *Pedraez. in Summa precepto* & p. primo. At teneendum estne utram dicendi formula esse iuramentum. Quia inter vtrumquis dicendi modum nil dicit. (Vt diximus num. 8.) Et solus verborum horum fecit, Hoc etsq; quod sentio in mea conscientia, vel hoc dicit mihi mea conscientia. Ex ita tenent *Sotus de iuramentorum abusus*, p. *Petrus de Ledesma* 2. ton. *Summa*, tradit. 11. c. 1. dub. 1. in solutione ad 4. & *Suarez* 20. c. 13. n. 22. *Sayo* et c. 1. num. 13. *Leonardus* et dub. 2. num. 4. dicens idem esse, Super meam conscientiam. Addit *Sotus* esse iuramentum, si dicatur, Iuro per meam conscientiam. Sed melius *Petrus de Ledesma* id negat. Quia ratione additi non continentis formam iuramenti distrahitur id verbum, iuro, à propria significacione. Vt nro. 3. diximus. Nec similiter est iuramentum, Testis est mihi conscientia mea. Quia solum simplicem dictaminis propriæ conscientiae enunciationem significat: ac si diceretur, Hoc mihi dicit mea conscientia. Quamvis minus bene

dicat esse iuramentum *Sylvestri Juramentum*, 1 q. 1.
Duodecim dederunt, esse iuramenta, iuro à mi dò per 31
mi. Quia homo è creatura nobilissima, in qua specialiter elucet Deus. Atqueira procedit regula nro. 10. tradita. Et hoc supponere videatur *Sotus de iuramentorum abuso*, 4. Et tener *Alcozer Summa*, cap. 15. paulo pof principium, in 1. doctrina. At melius *Suarez*, cap. 13. num. 3. ait non esse iuramentum, sed fonsum esse, iuro à quon soy, id est, à mi calidat à bondad.

Decimotertio deducitur, quid dicendum de fidei interpretatione, ut in fide mea, per fidem meam, regiam, viii boni aut nobilis. A fe de quies soy. Et quidem de hoc egi lib. 7. de matrimonio, disp. 79. nro. 28. & 29. vbi virtusque partis auctores reueli, & ultra Doctores ibi relatios, tenent esse iuramentum Gal in suo oblationibus, lib. 2. oblationis 59. nro. 2. Surda decisione 23. 4. num. 3. p. 1. Sed ibi defendi non esse iuramenta, seclusa peculiari dicentis intentione, qui per ea verba fidem diuinam intelligere. Quippe corruptio verborum sensus est. Per meam fidelitatem, veritatem; seu ita faciam, aut ita est, ut sunt fidelis in promissis, aut in dicendo veras, aut sicut dederat regem, nobilem, virum bonum esse fidelem & veracem. Et reddit ratio nem Caetanus statim allegandus, quia sermonum humanorum veritas fidelitati immittitur, non virtutis Theologicae fidei. Et iesu Sotus lib. 8. de iuramentis, q. 1. art. 1. col. 5. dicit esse iuramentum. Per meam fidem, non ramen, In mea fide. At hanc distinctionem reprobavimus num. 8. & ipsam Sotus ea quæst. 1. c. 6. col. 1. vers. Hac omnia, & de iuramentorum abuso cap. 4. at non esse iuramenta, In fide mea, vel per fidem meam. Et idem tradunt Caetanus 2. 2. 4. 88 art. 6. Nau. Summa 6. 12. nro. 2. & 5. Cœur de paix 1. p. 5. 2. nu. 2. vers. 9. Alcozer Summa 15. paulo post principium, in 6. dubia. Leontinus lib. 2. de iuris, c. 4. 2. dub. 1. num. 4. Sayrin clavis regia, lib. 9. c. 1. num. 13. fine. Valentia 2. 2. disp. 6. q. 7. punto 2. col. 3. Aragon 2. 2. q. 89. art. 1. in dubio quod mouet circa 1. conclus. in solutione ad 3. Suarez codem cap. 13. num. 10. & sequentibus, vbi nam. 12. iuste optime improbat Merdozam de paix lib. 1. c. 6. quæst. 3. num. 9. vbi dicit in homine nobilis esse iuramentum, feclus autem vili. Idem tenent, nempe, non esse iuramentum, Petrus de Ledesma 2. 1. omo Summa, tract. 11. c. 1. dubio 1. corpore, & ad 4. Manuel Lomo Summa, in 2. editione c. 191. num. 3. Azor tom. 1. lib. 11. institut. moralium c. 3. quæst. 1. & multi ali, quoque similiter. Similiter non est iuramentum, Iubona fide, in 1. Sotus, Suarez num. 17. Alcozer, Petrus de Ledesma 2. 1. lib. 11. institut. moralium c. 3. quæst. 1.

desma ibidem. Additum bene idem est, licet dicat, Iuro per bonam fidem, iuxta regulam numero tertio traditam. Atque idem est dicendum, si sic dicatur, In bona fide iurata, vulgo, En buena fe jurada, vel, Per bonam fidem iurata. Quia idem est ieiunus. Hac autem limitanda sunt, nisi predictis verbis vires intendentur aut extinximus iurata, iuxta regulam numero seprimo traditam. Ita Azores quæst. Secundò limitant idemmet Azor & Suarez num. 17. nisi in more possum efficiat pud eos homines, apud quos haec usurpans habuit, vt et verba accipiantur tanquam modi loquendi iurislibandi vim habentes, luxta regulam numero 1. traditam. Tertiò limitat idemmet, nisi adducantur haec in testimonium tanquam res, in quibus Deus, vt auctor omnis veritatis elucer. Vbi autem res dubia est, an iurans intendet per haec verba iurare, censendum est ea non esse iuramenta. Quia ex se iuramenta non sunt. Et ita docent Cesar proxime allegatus. Et Sayo to num. 13. & colligunt ex ceteris Doctoribus, & specialiter ex Caierani. Si quis autem dicat, In fide Christiani, vel boni Christiani, Sotus ex art. col. 5. & de iuramento. abusus. 4. ait forsitan non esse iuramentum. Quia id non intelligitur de fide diuinâ, quem Christifanu proferetur. Atque Petrus de Lofesina, Azor & Suarez num. 19. Leonardus n. 4. Sayo num. 13. proxime allegari, & multi doctri necentici in suis scriptis, & Emmanuel Sain Summa, 4. Iuramentum, num. 1. dicunt non esse iuramentum, nisi fides Christi intelligatur. Atque ita ex ipsis colligunt in dubio non confenda hec iuramenta. Quod verissimum reputo, idque ratio Caierani nuper adducta optimè probat. Et quamvis Sotus ex cap. 4.

dicat secus esse, si quis dicat, Per fidem Christiani, tunc enim aut esse iuramentum. At nol refertur ait formula vtratur. Ut n.8 probauimus. Similiter ait *Sotus* co. art.1.col.5. forsitan non esse iuramentum dicere, In fide religio. Atque ita diecendum est; nec similiter est iuramentum, In fide religio. *Sayre* n.1, & *Suarez* n.19. Et idem est dicens, quanquam dicatur, Per fidem religio. Ut bene tradunt *Azor* & *Emmanuel* s. proxime allegati. Arque idem est de his verbis. In fide vel per fidem faceret. Quia ubi non constat de peculiari alia intentione, verba hec de dileitate & veritate abono Chalduano, religioso aut a fide profondis accipienda sunt. Ut bene docent *Sayre* co. 19. *Leonardus* co. n.4. Si quis autem dicat, Per fidem Chaldui ait Dei, manifestum iuramentum effe. Quia veritas fidei diuina in testimonium adducetur. Ita *Sotus* co. 4. col.5, ab omnibus receptus. Arque idem est, si quis dicatur in fide Dei, Christi, vel Chalduani. Ut constat ex regula dicta n.8 & dicte esse omnium *Suarez* n.18. At in verbo sacerdotis, est iuramentum. Quia sic vius accepit, quamvis in tigore non sonant hec verba iuramentum.

Homagium autem, vulgo, *platio omnes*, non est iuramentum, sed quedam promissio simplex inter nobiles cum quibusdam solemnitatibus facta. Vt ex multis probat I.6. de matrim. dist.11.n.9. & 10. & tenet *Sayre* co. 13. contra alios, quos ibi teruli dicentes contineunt iuramentum, quos ultraibique allegatos sequuntur *Suarez* col.4. 13.n.25. et verius est, quodib[us] latuit.

Decimo quarto deducitur, non esse iuramentum, In veritate ait *Sylvestr* iuramentum, 1.q. 3. *Sotus* de iuramento, c.4. & l.8. de iustit. q. 1. art. 1. *Azor* *Summa* c.15. ab aliis post principium, in 6. doctrina. *Azor* 10. 1. in iustit. moral. 3.q.1. *Aragon* 3.2.q.89.4.1. in dubio quod mouet circa 1. consol. in foliat. d. *Emmanuel* s. in *Summa* v. iuramentum, n.1. *Sotus* co. 6.1. n.21. *Leonardus* ab 1.mt. 4. Arque idem est diecendum de his verbis, In rei veritate, vulgo, *veritadidad de verdad*. Quia idem est sensus. Idem est si dicatur, Per veritatem. Ut constat ex regula n.8. tradita. Et docente *Aragon* & *Azor* videtur. Arque idem est diecendum de his verbis, Ceterum ex regula num. 8. tradita. Et docet *Aragon*. *Azor*, *Maeli iudicium*. Similiter est iuramentum, Hoc malus Deus misericordia addat, nisi hoc sit. Quia sensus similiter est exactior. Ita *Sylvestr* iuramentum, 1.q. 1. *Azor*, *Sayre* co. 2.2.3. *Leonardus* co. num. 8. & *Aragon* proxime citat. Similiter diecendum est de omnibus aliis frumentis exortationibus. Ut bene docet *Azor* ibidem, haec adhibens exempla: Nunquam Deus misericordia parcer, me saluer, tueatur, malum diuersum, mala morte obeam, non vivam vilie in crastinum. Cui aliam simili exempla possumus addere, vt, Non moueat hinc, malum pachimini Deus imperatur, adcam in infernis, daeon mi rapim. & alia frumenta. Similiter est iuramentum, quando Deus tanquam boni aliquis imperitor invocatur. Ut, Itame Deus adiutor, seruer, dei misericordiam, vel gloriam, vel aliquid aliud bonum; ita mihi Deus benefaciat. Quia in hoc loquendi modo intelligi possunt contraria exortatione, id est, Deus his bonis me puerit, si hoc non efficiat. Sic *Ciceron* 2.2.9.39 art. 1. vers. 1. si hoc dicatur, in finis *Sylvestri* iuramentum, 1.q. 1. *Sotus* dict. art. 1. fine. *Nazar*, *Azor*, *Aragon*, *Sayre*, *Leonardus* proxime allegati. Quare nullo modo credo, quod aiunt quidam, quos ratio nomineret, *Emmanuel* s. in *Summa* verb. *iuramentum*, n.1. neque non esse iuramentum, Per vitam, ut Deus me adiutor. Arque ipse aut penderit hoc intentione dicuntur. Sed diecendum est, vt probauimus, haec esse iuramenta ex vi verborum, & ita in dubio iudicanda, nisi haec dicentes intendere explesis contrarium alium significant. P. scilicet enim illa sensus non exercitari, & sic non est iuramentum. Vt enim quibusdam ait pauperem aut infeliciem, & alius responderet ad affirmandum contrarium suum sententiam: Fauxi! Deusa diues essem, felix, vel itaribus meis emerit. Quippe tunc solum voluntatis appetitus significat, nec contraria in aliquam exercitacionem includit. Similiter est iuramentum, In periculo animae meae. *Suarez* co. 13. n.2. 3. vibem bene ait nu. 2.7. esse iuramentum, Per vitam mei equi, vel per conservacionem remannim, neque ex eius sententiis apparat id dici causa, viendandi veri iuramenti.

profecto, sane, verè, revera. Et ita tradunt *Sotus ritroque*, Suarez, Alzog, Aragon, Azor videlicet. Quorum opime traditio *mentem Sotus*, quod idem proflus sit dicere. Verè, aut in veritate ita est, ac absoluè dicere. Hoe ita est. Quia affirmare aliquid oil aliquid est, quād in verum affirmare. Sciat negare aliud quid est id falso esse dicere. Nec vertat addere verbum, iuro, utriusque diximus. Hec tamen tempora sunt, ut vobis docuit *Azor & Emmanuel abulum*, & confitit acris n. 7. ut intelligentior secularii huc dicentis intentione: si enim intercederet, aut ultimata & se jurare adducendo humanam veritatem, quād Deus, in tellus, manifestum esset iuramentum.

Decimo quarto dicitur, non est utramenum, Per
as barbas, per has vestes, per hos capillos, per has palas,
et per alia villa huminodis. Quia cum in illis diuinis bo-
tis non specialiter elucet, non centeratur Deus ad illas
in tenebris, luxa regulum nostrorum traditam. Ita Natura Summa
atram c. 12 n. 5. Sicut et c. 63 n. 3. et 25. Sicut et lib. 6 c. 1 p. 1.
Ne similius est utramenum, Per vitam hanc barbarum.
Quia eadem est ratio. At et in hec omnia utramen-
um, fraderrerit, Quia sunt et luxa Dei luxa dicti cod.
un. 10. Nec etiam est utramenum, Per lac quod luxi-
qua lac sit creatura infima.

三
三

Scandinavia.

Quia contraria executionem claudunt. Sicut diximus n. 35 claudi quando dicimus. Sic Deus me adiutor.

41 Nec hoc verba, Habec scilicet perfidus, aut hereticus, aut mendax, aut iniquus ego; vulgo, *Ruin se j. se attendo por hereje, traidor, mentiroso, si glo no ei abs;* non sunt iuramenta. Quia idem significant, ne assuma me calumna, illoc non ira est; & ita non efficient sensum execratorum. Sicut non esset iuramentum dicere alio, interfice me, si hoc fecerim.

42 Tandem haec verba. O cito! et amputentur mihi iures; vulgo, *Que me maten, o me contine, o rei scilicet glo no ei abs;* in rigore iuramentum execratorum praeferunt. Sicut est et iuramentum. Dicit pugio, *ebius punctum confidat, auctorius obeam, illoc non est ita. Arte communiter ea verba circunferuntur, non claudere iurandum.* Quia non dicuntur ea verba, quia id fisi malum impetrando; ac inuocando Deum, ut tranquillam index vindictam sumat de dicenti, si mendax sit; sed dicuntur intercedentes perhanc particularum Hispanam, que, cui Latinè correspontet. Sponsione facio. Quare perinde est, ac si diceret quis, Spondeo vitam, verbera, &c. *To apesito la vida que esto es, a que me dexare torta la cabeca, o acutar por justicia, si glo no ei abs.*

CAPUT III.

Qualiter sit licitus iurisfundi vobis; & quae circumstantiae iure positivo desiderentur, tam ex parte personæ iurantis, quam modi iurandi, vt iuramentum in iudicio licite prestatetur.

S V M M A R I V M.

Iuramentum est de fide iuratum, ex actis religiosis, n. 1.

Ex iudice medicina, nec appetendum, n. 2.

Est aequaliter in precepto, n. 3.

An in iudicio iurandum sit a iustino, & aliquibus temporibus interdictum iuramentum est, n. 4.

An pertinet negare in iudicio iurare, n. 5.

Quia de impietate vel an si fuerint, facient filium, & qua rei regnatur, ut te iuste nos, n. 6.

An sacerdotibus interdictum sit iuramentum iudiciale & calumnia, n. 7.

An post illorum clericis in manu laici iudicari sit iurare, n. 8.

Si iurato res iurares, an de eis sacerdotum, & qualiter iurare debentur, n. 9.

1 Prima conclusio sit iurandum di actus non est generaliter & impliciter in Euangeliō damnatus; sed est ex lege, ut potest qui ad eum virum religionis est. Hoc est de fide, & eam contra alios haecctos negantes, multis Scripturæ locis, sanctorum testimoniis & rationibus probant, respondentes haereticorum rationibus, ex neotiebus Castro l. 3. contra hereticis, v. *Iuramentum, Aserto, lib. 1. instiutu moral. 2. q. 5. Valentina 2. 1. diff. 6. q. 7. puncto 3. statim in principio.* Et latius omnibus explicatis, qualiter fit actus religionis. *Suarez tom. 2. de relig. tractatu de iuramento, lib. 1. c. 4. & c. 7. tota.*

2 Secunda conclusio. Iurandum non est sicut bonum quoddam per se appetendum, sed eo in sola necessitate vii hec. Hanc affirmit *D. August. de serm. Domini in monte, lib. 1. c. 30. & refut. t. Ita ergo, 2. q. 1. n. 1. & D. Thomas 2. 1. q. 89. n. 5.* Qui eam rationem reddit. Nam iurandum est tanquam quoddam imbecillitatem humanae remedium, & ad fidem rei faciendo necessarium instrumentum. Quare habet etiā medicina corporis moxibus subuentum. Sicut ergo frequens medicamentorum vius noxius esse solet, etiamcum est proficuum necessitate exigunt; ita frequens iurandum vius perniciosa est, & tandem est falutaris appetendumque, quando gravis causa subest.

3 Tertia conclusio. Iurandum, quandoque est in precepto, nimirum, publica potestate illud legitimè exigunt; & quoties necessarium est ad proximo subveniendum,

minibus non admittitur minor viginti annis. Ut constat ex d. *l. inuit. & d. regia 9.* Hoc tamen intelligitur, quod plena probationem; nam potest examinari impubes, & eius dictum facit plenum iudicium ad torturam. Ut allegato Bartolo docet *Sylvestr. Impubes, fine, & T. T. q. 1. id. 3.*

7 Tertiū interdictum sacerdotibus ex leui causa iurare in iudicio, c. *Si quis presbyter, 2. q. 5. cuius rationem reddit D. Thomas d. 4. ro.* Quod dictum hominis tunc confirmatione iuramentum indiget, quando de eius veritate dubitatur. Quod dubium dederit sacerdotum dignitatem. Et ideo pro leui causa interdicuntur eis iurare in iudicio. Addit autem D. Thomas licet sacerdotibus pro necessitate, vel magna virtute iurare. Quod si explicat D. Antonius 1. p. 1. t. 10. a. 4. 5. 2. *Sylvestr. v. Iuramentum. 2. q. 5. Tabienav. Iurare, q. 21. Azor. 1. lib. 11. infit. moral. c. 11. q. 6.* Ut licet iurare, quando defecta probationis aliquis iudicium, vel rem suam perdidit, vel pro fide, vel pro pace, obedientia, indemnitate Ecclesie; vel quando ipsi sacerdotes ab infamie nota se purgare congitant; vel dum ab excommunicatione absoluendi sunt. Quae probantur ex c. *Significatio, de elect. c. Di Syracuse, d. 2. 8. Ad reprimendam, de officio ordinandi.* Tandem si in causa propria litigent, debent iurare de calunnia, id est, le bona fide, & non animo calumniandi causam mouere, vel aliquid proponere, vel respondere, nec id in posteri se facturos. Ita *Glossa c. 1. p. Criminali, de iuramento calunniae, Sylvestr. q. 5. fine. Azor d. 4. 1. fine.* Addunt *Glossa & Azor.* si sacerdos pro Ecclesiæ causa litiget, cum non compelli iuramentum calunniae præstare, sed polle in iurio aliquem substituire, qui pro eo petat, agat & excipiat, ac iuramentum calunniae præstet. Quod si in persona propria eam Ecclesiæ causam agat, tunc dicitur *Glossa* præstandum ab ipso hoc iuramentum.

8 Quarta conclusio. In triplex casu nequeunt clerici in manu laici iurare absque sui Episcopi licentia. Primus est, quando iurant coram laico, tanquam suo superiori, & ab ipso coacti. *Nullo, 2. q. 5. Iesus quando non tanquam superiortum enim possunt absque licentia, c. Ex reproto, & c. Perempt. de iurare und. Secundus est, quando iurant de calunnia. Non enim possunt hoc iurandum præstare, nisi is, coram quo litigant, sit superior eorum, vel de licentia superioris, c. Nos 2. 2. q. 7. Tertius est, non possunt in auctoritate sacerdotum iurare in manu laici, absque sui superioris licentia. *Antiquam, 2. 4. q. 2.* In reliquo vero casibus possunt sine sui prælati licentia iurare in manu laici, d. Ex reproto, & d. 5. *Perempt.* Ita *Abbas*, quem referunt & sequuntur *Angelus v. Iuramentum, 2. q. 3. Sylvestr. v. Iuramentum, 2. q. 3. Tabienav. Iurare, q. 21.* Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

9 Quinta conclusio. Sacerdotes cum iurandum præstant, non tenent regularem sacra tangere; sed eas est super suam consecrationem tangendo proprium peccatum iurant, nisi in causis gravioribus, & in quibusvis expostum est, ut Episcopi & sacerdotis sacra tangant. Ita multis & ceteris *Couar. de pœch. 1. p. 5. n. 1. n. 3.* Et extra hos causas debent loco alterius iuramenti iurare per suam consecrationem. Ut habetur c. *Si quis presbyter, 2. q. 5.*

CAPUT IV.

Quæ circumstantiae seu comites iuramenti desiderentur iure diuino naturali, ut id licite præstetur. Et qualisculpa sit defectus horum commitum; & veritatis, tam in iuramento assertorio.

S V M M A R I V M.

Iurisfundi comites ut licite præstetur, quos sint, n. 1.

Veritas requista in iuramento promissorio est duplex, n. 2.

Ad defectus iurisfundi reparatio quoque in iuramento assertorio, n. 3.

Judicium ad iuramentos honestacione requisitum quid sit, n. 4.

Summa Th. Sanchez pars II.

An omne iuramentum distinctum aliquo ex tribus comitiis dicatur per iuratum & venant. Si contra secundum præceptum, s. iuramentum assertorio in fulsum in quantum materia, & ratio cuiusvis necessitatis, & finis unquam exercitatur à mortali, n. 6.

Nec ratione iocis exercitatur à mortali, n. 7.

Mortale est iurare rem certam ad dubiam, vel dubiam ac certainam, n. 8.

An si iuramentum falsum, quod per hyperbole aut alias figuratas locutiones dicatur, n. 9.

Quale certitudine veritatis exigitur ad iurandum, & an in omni materia desideretur aequalis certitudo, & diligenter ad iuramentum veritatem, n. 10.

Quod certitudo in scholasticis desideretur, ut verè cursus scholasticorum resiliatur, n. 11.

Quando quisdam verè suam opinionem iurare possit, n. 12.

An ad rem iurandum, ut sit eam à fide digno audire, n. 13.

An iurare fulsum iurans eis verum, peccat aliquando mortaliter, n. 14.

Quid, quando non adseritur iurare, aut non adseritur rem esse falsam, n. 15.

Iuramentum promissorium ab/que implandi animo, est mortale, n. 16.

Quid, si animus implendi sit dubius, n. 17.

Quid de cursum iuris promissoriis, aut quam credit se non possit implementare, & que potest implendi certitudo desideretur, n. 18.

Ad iuramentum commissory, hyperbolice veritatem, quid desideretur, n. 19.

Quis animus implendi exigitur in iuramentis præuenientium se honeste, n. 20.

An iuramentum promissorium, cui desicitur veritas non implendo illud, s. in quaus materia mortaliter Referunt duplex sententia, n. 21. & 22.

Et sententia Androm. n. 21.

An iurare rem levem quidem faciendum, nec impleri, peccat mortaliter, & alia de hoc remissum, n. 24.

An iuramentum addat vinculum aliquod supra simplicem promissio- nitem, n. 25.

Iuramentum quo res mortalia promisit, est mortale, n. 26.

Quid si iurare intenti implendi, n. 27.

An implere iuramentum rei veniale, s. quia iuramento fidelitas est, s. mortale, n. 28.

Iuramentum rei contra consilia, quale peccatum sit, n. 30.

Quid de iuramento rei indifferente, n. 31.

An peccare sit iurare non mortalem aut veniale, aut contra consilia, aut indifferenter animo non implendi, quam animo implendi n. 32.

An iuramentum assertorium materie mortalis, sit mortale deficere in iustitia, n. 33.

An idem contingat in iuramento de futuro emiso ab/que implendi animo, n. 34.

Iuramentum deficere iudicis, qualia culpa sit, n. 35.

An si necesse deficiat sacerdoti iuramenta, cum mendacio, dubio, & absque animo implendi dicta, n. 36.

An per iurum sit gravius peccatum homicidio, & ceteris peccatis in proximitate, n. 37.

An si gravius iuramento per falsos doceat, n. 38.

Conclusio. Sacerdotes cum iurandum præstant, non tenent regularem sacra tangere; sed eas est super suam consecrationem tangendo proprium peccatum iurant, nisi in causis gravioribus, & in quibusvis expostum est, ut Episcopi & sacerdotis sacra tangant. Ita multis & ceteris.

Angelus v. Iuramentum, 2. q. 3. Sylvestr. v. Iuramentum, 2. q. 3. Tabienav. Iurare, q. 21.

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

Vitima conclusio. Sacerdotes cum iurandum præstant, non tenent regularem sacra tangere; sed eas est super suam consecrationem tangendo proprium peccatum iurant, nisi in causis gravioribus, & in quibusvis expostum est, ut Episcopi & sacerdotis sacra tangant. Ita multis & ceteris.

Couar. de pœch. 1. p. 5. n. 1. n. 3.

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

Ita sacerdotibus, quem referunt & sequuntur Angelus v. Iuramentum, 2. q. 3. Sylvestr. v. Iuramentum, 2. q. 3. Tabienav. Iurare, q. 21.

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

*Et autem hoc temperandum quod sacerdotes, ut licet eis iurare quando eis causa gravis necessitatibus, aut magnæ utilitatis luxa dicta dicta n. precedenti. Ita *Sylvestr. ibid.**

ita docent D.Thomas 1.2. q.8.9.4.7 ad 1. & ibi Caietanus circa eam sicut Sotus lib. 8. de iustit. q.1.4.7 ad 1. & omnes.

3. Iurititia in coiuratio, ut actus iurandi sit iustus & reetus. Et de hoc come dubium est, antepriperatur in iuramento a se, ratio, an in solo promissorio. De quare dicimus n.33.

Iudicium autem est disertatio, & prouidentia quedam in omnium iuramento necessaria, ad quam tria pertinet. Ut opinione docet Sotus lib. 8. de iustit. q.1. art. 3. ad finem corporis. Primum est, ut veritas iuramento stabiliente ad nequeat alia via compropriari. Quippe patetissimas veritates iuramento confirmare, vel speculativa dubia, que rationibus sumuntur debent, & temerarium est. Secundum est, ut sub nomine certa iurata iurandi causa. Tertium, ut praeceps veritatis auctoratum examen. Quibus postsumus addere quartum, nam tempore, ut debita diuinis nominis in restem adducti reueuentia reueentia.

5. Quamvis autem simpliciter & proprie loquendo, per ipsum dicitur id solum iuramentum, cui deest veritas, ut pote quod proprio iuramento hoc adueratur, qui est veritatem confitente. At quodvis iuramento iurans aut indicio definitum, est quodammodo periuersum. Nam cum deicit iurans, tenetur iurans efficeri falso, si id quod iuramento promittit, non implendo illud, si quid illiciuntur iurans, aut non tenetur id efficeri verum, si iurauit rem contra consilium. Si autem de scidicuum, est falso in potenti. Quod sic iurans in peierandi periculo veretur. Atque ita intelligitur D.Hieron. n.1. allegat. vocans haec omnia periuera. Et ita do. et D.Thomas ab omnibus recipi. 2.2. q.9.8.4.1. corpore, & ad 1. Similiter iuramento veritate defitutum dicitur simpliciter vanum; defitutum vero iustitia vel iudicio, secundum quid vanum. Ratio est, quia vanum dicitur, quod sive sine frustrator. Quare cum iusta venti finis sit veritas defitutio, primò dicitur vanum, cui deicit veritas. Et cum etiam iurandi facultas in eam finem concessa sit, ut iustitia serueratur; iuramento quoque, cui iustitia deicit, dicitur vanum. Et quis etiam iuramento indicio vacans caret causa iurandi, scilicet, necessitate, dicitur vanum. Ita Sotus lib. 8. de iustitia, q.1.4.3. & q.2.1.4.1. ad fin. 2. art. 1. & 2.

6. His primis difficultas est, quale peccatum si iuramentum cuiuslibet ex his tribus comitibus deficit? Si prima conclusio, iurans ratiociniorum veritate defitutum in quaunque materia, quamvis leui, est temporale mortale. Solumque a mortalibus excusari potest de factu plenaria deliberationis. Quia Deum afferre in reitem mendacem, est gravissima iniuria abstatendo a quaunque materia. Ut probatur n.1. adducta. Atque ita docent Caietanus in Summa, p. Peruvium, c. 1. ver. Inchoando iugum. Sotus lib. 8. de iustit. q.2.4.3. col. 2. Toledo lib. 4. Summa, c. 21. n. 8. Caietanus, c. 1. 2. & deputa. l.p. 8. t.n. 4. Sotus to. 2. de religione, vbi de iuramento, lib. 3. c. 4. n. 2. Sayro in clearegat, lib. 5. c. 4. n. 1. & 6. Azor to. 1. lib. 11. iustit. moral. c. 2. q. 5. Valencia 2.2. disp. 6. q. 7. punto 3. col. 5. ver. Veritatem enim requiri. Sotus cod. lib. 3. c. 5. n. 3. Leonardus lib. 2. de iustitia, c. 4.2. disp. 4. n. 17. Atque idem Valencia codem punto 3. col. 7. ver. Duo tamen, optimè a iurantem non excusari perirent, si leuitate ac temere pueresse verum, sicut iurans, siue in re contingat esse verum sive falsum. Quandoquidem non sufficienter prouidet ut verum sit, & per accidentem tale esse contingit. Nec tamen aequaliter diligenter in omnim materia ad perficendum rei iurare veritatem exigunt; sed rei iuranda conditio spectanda est. Multo enim maior in rebus egregius & ardus desideratur, quam in rebus minioris momenti. Imò aliquando potest esse sive tam perua & clara, ut fine villa discalcione possit iuramento afflari. Ita docent Sotus lib. 8. de iustit. q. 2. a. 3. concl. 6. paulo post princip. Aragon 2.2. q.9. art. 3. col. 10.65. col. 1. Sayro in clavis regia, l.p. 4. n. 33.

Hinc deducitur, ut vere iacent scholastici deponentes aliquem scholasticum ad scholas confusile tempore requirito, iuxta vniuersitatis statuta ad cursum confiendum, nempe, sex mensibus & via die, fatis esse ut deponentes viderint enim eo toto corpore communiter scholas aduenient, & rationabiliter credant. Quia haec certitudine moralis, & alia ma hemerica est in moraliter impossibilis. Et constituto perens iuramento est de hac moraliter certitudine intelligenda. Et constabat amplius ex dicendis n.33. At opus est ad huius iuramenti veritatem, ut mathematico totum id tempus expletum sit. Quia id vniuersitatis te-

fatis constitutiones petunt, ut reputetur integer viuis anni cursus.

2. Secundò deducitur, quamvis temerarium sit in speculabilibus opinionem suam iuramento confirmare, cum solis rationibus & auctoritate confirmanda sit; minime tamen per iurum fore illam iurantem, si ei in iuris statutis rationibus & auctoritate adhaereat. Quia iurans, quod moraliter credit esse verum, dicens que rationibus sufficiunt, iuribus iuxta materiam qualiter ad credendum. At est per iurum, si rationibus sufficiensibus defitutum cam iuraret. Quia deficit veritas, quam nu.10. deaderat probamus. Et iurans hoc postmodum affirmando suam opinionem, esse per iurum, fecis iuraret sub dubio dicens feita credere, tunc Sotus cod. lib. 3. c. 4. n. 7.

3. Tertiò deducitur, ad veritatem iurantem ias esse, iurante audirem rem illam a persona ias fide digna, ut sit moraliter certus ita res se habere. At in iudicialebus id non facit erit ad rem tamquam certam iurantem, nisi adiungatur causa illius notitia. Vrificio hoc, quia audiunt a persona fide digna. Quia in eo iudicio testis solo adiutum res fides non semper probat, & est conditio diminuens testimonij fidem. Et qui in eo fato iurale aliquid scire, testatur se notitia visus & praesentia id scire. Ita ut eius dicto licet integra fides habenda tamquam sempiterna probacioni. Nam e. Testes, 3. q.9. ubi Calixtus Papa testis de his solis, quia in eorum praesentia gesta sunt, restitunt. Atque ita in iudicialebus exigunt ad iurantem veritatem, omnino modum certitudinem, nisi quando ex lege aut confundidine intelligentia id iuramento de credibilitate, eo quod nequeat plena certudo haberi, ut quando accipitur si iudicium iuramento de iudicante alicuius petitione tradunt. Sotus 3. d. 39. q.4. vnuca, 4.2. & ibi Gabriel q.2.4.2. conclus. 3. & Sayro cod. L.5. c. 4. n. 8.

4. Secunda conclusio. Iurans rem falsam, quam premissa debita diligentia veram parauit, vacat culpa. Quia iuxta suam mentem verum dicit, & solus est materiale mendacium. Si vero non adhibuit debitam diligentiam, erit mortale vel veniale, pro ratio ne negligenter in veritate inquirendam. Sicut fuit magna & notabilis, erit mortale; si autem parua, erit veniale. Vt si aliquam diligentiam, non tamen sufficientem adhibuit. Quia quando quis est notabiliter negligens, conserperfecta fasi iurantem voluntatis, quando vero leuitate, conserperfecta voluntatis imperfecta. Cum enim tota voluntarij inducit, & cum per ratio ex negligenter proficiatur, etenim est perfecte aut imperfecte voluntaria, quatenus est perfecta aut imperfecte negligenter. Sic Abulensis, c. 5. Math. q.1.01. Angelus p. Peruvium, iustit. & ibi Sylvestr. p. Iuramentum, 2. q.6. & 8. Sotus lib. 8. de iustit. q.2.4.3. concl. 6. Nauar. Summa 12. Il. Hispan. n. 6. Latin. 7. Sotus cod. lib. 3. c. 5. fine. Leoninus cod. c. 2. dab. 3. n. 17. Sayro cod. c. 4. n. 18. & 33. Valencia 2.2. disp. 6. q. 7. punto 3. col. 12. Nec si notabiliter negligens culpa haec mortali habebitur, cu quod contingat id quod invenit esse verum. Quippe ex parte sua peccatum peritiole expositum, & per accidentem congitit est esse verum. Sic Valentia. Hac autem negligenta penitentia iurantem iurata dignitate. Ut n.10. dimidius.

5. Tertia conclusio. Per iurum potest a mortali excusari ex perfecte deliberationis defectu. Ut iuris ex laپi iungo iure id, cum veritate non sufficienter ducit, aut non adiungit id iurare, aut non adiungens id quod iurare est falso. Atque ita docent D.Thom. 2.2. q.8.9.4.3. ad 2. & ibi Caietanus fine Sylvestr. p. Iuramentum, 2. q.6. ver. 2. Nauar. & Valencia, & alijs nra. p. ed. allegator. & omnes. Quippe omnes ad per iurum mortale pertinet, ut quippe, & si iurare, & id est falso, eniue veritatem non sufficienter est, discutitur adiungit. Quia ab illa adiungenda iurare, aut non est actus humanus, aut est imperfecte talis. Quando autem propter ex prava tuae iurantem confundit, dices cap. seq. Quamvis autem dum in iurare coepit, non plene adiungit, si in ipso iuramento discutitur adiungit, & cum adiungit, non cessat, est mortale. Quia tunc confutio rem falso iurat. Et ita videtur tenere

Sylvestr proxime allegatus: ut enim peccator mortali sit iurantem extra, si adiungens esse falso, proficitur.

Quarta conclusio. Iuramentum promissorum est semper mortale ex defectu veritatis de presenti, eo quod non concordat vox externa cum interiori exequenda rei promissa animo, id est, quod iurans non haberet animum fermandare rei promissae, siue callicita, siue illicitia, siue magina, siue parsuit, & ob quamcumque causam deficiantur animi ille. Rario est, quod haec veritate deficiuntur breviter & perfecte mendacum. Cum iurans contra mentem eam, affirmans se falso, quod facere non posset, hec est certitudinea, & illa in officio Sylvestr. Peruvium, qu.1. & ibi Armilla m.3. Caic. 2.2. q.8.9. ar. 7. Ita solutionem ad 1. & q.9.4.2. & 7. & in Summa p. Peruvium, 6.2. iustit. & c.3. iustit. Sotus lib. 8. de iustit. q.4.4.7. & q.2.4.1. & ; Nauar. Summa 12. Hispan. num. 12. Latine 8.3. Valencia 2.2. disp. 6. q. 7. punto 3. concl. 2. Azor to. 1. lib. 11. iustit. moral. c. 4. q. 1. Sotus cod. lib. 3. c. 15. n. 2. Sayro cod. lib. 5.6. q. n. 27. Leonardus lib. 2. de iustit. 6.42. art. 4. n. 18.

Hinc deducitur, prius similiter, esse mortale iurare rem animo dubio implende rei promissae. Quia deficit similitudo certa veritas. Sic ut continetur, cum quis iuramento adiungit alio iurare rem dubium. Et ita faciuntur omnes. Quia optime Sotus lib. 8. de iustit. q.1. art. 7. in iustit. ad 1. sit exigit ad huius iuramenti veritatem, ut adit animus firmus & certus implende rei promissae.

Secundo deducitur, peccare mortaliter, quod iuramento aliud promittit, credens forte vi implere nequeat. Quia deficit veritas, cum non adit animus implendi animus. Ita Hispan. quem reterit & cognoscit angelus p. Peruvium, 5. m.1. Sylvestr. p. Iuramentum, 4. q.4.8. & 2. Abulensis c.5. Math. 5. q.3.7. Nauar. Summa Latina & Hispana 12. n. 22. Philarens de officio iuris 1. lib. 10.1.2. lib. 3. 1. j. 2. Sotus tom. 2. de relig. tractatu de iuramento, lib. 3. c. 18. in fine. & cor. to. 1. lib. 11. iustit. moral. c. 5. q. 1. Similiter est mortale, si non habebat probabilem credendi causam fore ut possit implere, sed leuitate id credit; secus quando eam probabilem credendi causam habuit. Quia hanc certitudinem in iuramento affectiori desiderat diximus no.10. Erit docent Abulensis, Abulensis, Angelus, Sylvestr. & Sotus, ibidem. Et ita fortior est mortale, quando dubitas, an possit & debeat facere, quod iurantando confirmat Sylvestr. p. Peruvium, q.1. fine. Quare minus bene Aragon 2.2. q.9.4.3. & 10.6. in quanto dicitur, ut iuramentum rei impossibilis esse veniale, quem etiam facit Sotus cod. lib. 5. c. 4. fine.

Sicutem em. n.9. diximus iuramenti hyperbolici assertori veritatem non esse penitentia iuxta sonum verborum, sed iuxta ea sum hyperbolica non est mendax, quantum iuxta exterrum verborum sonum non sit animus illud impletus; siue vera adit animus impletus iuxta sensum hyperbolicum, v.g. in qua sit alius fore ut ipsum aut statera pendat, siue in bene ex qua sit, vulgo, basada esto bene, que yo es pezare a ro. si sufficit ad veritatem adicere animus datus in p. que lo senti. Ideo exageratio illa hyperbolica ligatur ad. At iuramentum affectio mendacum, si decessit animus copiosa solutio. Similiter innotescit quis filio, famulo aut seruo, fore ut ipsi iurantem, ipsive offa configat; lati est, & requirit ut ad huius iuramenti veritatem, iurans animus habeat grauiter punieundi. Quicquid sensu illo hyperbolico.

Similiter iuramenta praeuentium se honore, iurantium que non plus altero le per iuram egrediuntur, & alia humilia, ut vera sint, non necesse est habere firmum ac immobilem ea impletendum, sed conformem tensum, quem faciunt haec verba, nempe, quod ad me attinet, vel quantum sit in me, non plus egredi. Quippe hunc esse legitimam horum verborum intellectum dicimus c.9. n.5.

Major autem difficultas est, quando iuramento proposito sola veritas de futuro deficit, quia, nimis animus adiungit animus adimplendi tempore iuramenti eniue, at postea respromissa non impletur. Et quidem quando illa

abstulerunt docentes esse mortales non adimplentes promissiones
nisi iurecurerint de firmat. Eandem expresse tenet Leonar-
dus lib. 2. de inf. c. 42. dub. n. 23. & limita n. 24. nisi creda-
to foris ut alter facile condonetur etiam patrum fibiuramen-
to prouidiam.
22 Secunda sententia distinguunt sic, si exigua illa materia
omissa sit partialis, erit veniale; vt si quis iurans se datum
centum aureos, omittat dare assem. Secus si materia
omissa sit totalis. Ut si quis iuramento assem promitterat,
non ex eis lehalis non dando. Quis in priori casu non

Quinta conclusio. Quando deest iuramento promissio-
re secundum comes, que est iuraria, spectanda est qualitas
rei promissa est dilectionem iuramenti culpam. Sten-
tes promissa est lethalis, erit iuramentum lethale contra
religionem existitu dectu. Ut si quis te forniciatum
iuret, et peccatum lethale iuramentum male praetexto contra-
secundum Decalogi preceptum, prater peccatum mortali
tate propostis formicandi. Ratio est, quia cum sic iurans
tenet a sub mortal efficere contrarium, perindeat, ac
si falsum iurasset. Deinde, quamquam Deo irrogatur iuri-
us, affossa de Domo, in secessu faciendo aliquod compra-
mendit.

23 Tertia sententia (*cui tanquam probabiliori accedo*)
ait solam esse culpam venia eis, etis materia illa exigua
sit ratios. Ad cuius probationem premittendum est, noui
esse vere & propriè mendacium, non implere promissio-
nem recte implendi intentione factum, sed infidelitatem.
Ut explesse docet D.Thom. 2.2. q.110. a.3; ad 5. 1b: *Qui*
aliquid promittit, si habet animum facendi quod promittit, non
menstruit. Quia non loquitur contra id quod gerit in mente. Si
vero non facies quod promittit, tunc videtur infideliter agere per
hoc quod animum mutat. Et id etiam contumaciam mentiri &
intrinsecè malum, ita ut nunquam licet, at non implere id
promissum, sive licet. Infuper qua etis non implens pro-
missionem possit dicta causa vt polles reddatur falia ea
promissio, eo quod infideliter agat non in plenis, & ideo
a veritatis perfectione aliquo modo deiecat; at verè non
mentitur. Probatur ergo haec sententia. Quia non implès
eam promissionem iuramento firmatas, & factam animo
implendi, non mentitur, & proinde non affert Deum tan-
quam mendacem testem, sed est infidelis in ea promissa sub
duina autoritate. Ergo longè diversa est ratio veritatis
primaria petita in iuramento promissorio, nempe, ut tunc
adire intentio implendi, cuius defectus est mendacium, &
afferte Deum tanquam testem mendaci; & veritatis fe-
cundatam, nempe, ut promissio implieatur, cuius defectus